

THOMAS RIIS & JAN TRZASKOWSKI (RED.)

Skriftlig jura

DEN JURIDISKE FREMSTILLING

Ex Tuto
PUBLISHING
www.extuto.com

Thomas Riis & Jan Trzaskowski (red.)
Skriftlig jura – den juridiske fremstilling
Anden udgave, første oplag

Denne bog er udgivet i september 2020 af EX TUTO PUBLISHING A/S. Grafisk tilrettelæggelse og sats af MERE.INFO A/S, som har anvendt LibreOffice/Linux samt skrifterne Baskerville Original og Cronos designet af henholdsvis FRANTIŠEK ŠTORM i 2000 og ROBERT SLIMBACH i 1996. JAN TRZASKOWSKI har stået for forlagsredaktion og LINO VOGT har været ansvarlig for korrekturlæsning. Bogen er trykt på Munken Pure 100 g/m² af NARAYANA PRESS, der ligger på Gyllingnæs syd for Odder. Indbindingen er udført af BUCHBINDEREI S.R. BÜGE GMBH i Celle.

Ex Tuto A/S er medlem af Forening for Boghaandværk, og vi støtter bæredygtig skovforvaltning ved at anvende FSC-certificeret papir.

Copyright © 2020 the editors and authors
Printed in Denmark 2020
ISBN 978-87-420-0032-8

Ex Tuto Publishing A/S
Toldbodgade 55, 1.
DK-1253 København K
www.extuto.com

Kapiteloversigt

Forord	xxv
DEL I: DET JURIDISKE FAGOMRÅDE	1
1. Juridisk metode og argumentation <i>Professor, dr.jur. Peter Blume, Københavns Universitet</i>	3
2. Fortolkning af national ret i lyset af EU-ret <i>Professor, ph.d. Ulla Neergaard, Københavns Universitet</i>	25
3. Fremmed ret i juridiske fremstillinger – hvorfor og hvordan? <i>Professor, dr.jur. Ole Lando (1922-2019)</i>	57
4. Videnskabsteori og retsfilosofi <i>Professor, dr.jur. Henrik Palmer Olsen, Københavns Universitet</i>	79
5. Retssociologi: Det retsskabte samfund og den samfundsskabte ret <i>Professor, ph.d. Mikael Rask Madsen, Københavns Universitet</i>	115
6. Retspolitik <i>Professor, dr.jur. Jens Ewald, Aarhus Universitet</i>	139
7. Retshistorie <i>Professor emeritus, dr.jur. et phil. Ditlev Tamm, Københavns Universitet</i>	163
8. Retsøkonomi <i>Professor, dr.jur. Thomas Riis, Københavns Universitet</i>	183

DEL II: TEORETISK JURA	213
9. Studenterafhandlingen	215
<i>Professor (mso), ph.d. Carsten Munk-Hansen, Aalborg Universitet</i>	
10. Hvad er problemet?	
Om problemformuleringer og konklusioner	245
<i>Professor, ph.d. Ole Hammerslev, Syddansk Universitet</i>	
11. Brug af vejleder	261
<i>Pædagogisk konsulent Jens Tøfteskov, Copenhagen Business School & professor, dr.jur. Thomas Riis, Københavns Universitet</i>	
12. Domsanalyse	279
<i>Professor, ph.d. Karsten Naundrup Olesen, Københavns Universitet & lektor, ph.d. Troels Michael Lilja, Copenhagen Business School</i>	
13. Ph.d.-afhandlingen og disputatsen	309
<i>Professor, dr.jur. Ruth Nielsen, Copenhagen Business School</i>	
14. Fagartiklen	331
<i>Professor emeritus, dr.jur. Paul Krüger Andersen, Aarhus Universitet</i>	
15. Videnskabelig uredelighed og tvivlsom forskningspraksis	351
<i>Professor Palle Bo Madsen, Aarhus Universitet</i>	
DEL III: PRAKTISK JURA	371
16. Betænkninger og andet lovforberedende arbejde	373
<i>Professor emeritus Peter Møgelvang-Hansen, Copenhagen Business School</i>	
17. Lovforslaget og lovteknik	395
<i>Kontorchef, cand.jur. Morten Holland Heide & souschef, cand.jur. Pernille Bjørnholk, Justitsministeriet</i>	
18. EU-lovteknik	421
<i>Kommitteret i EU-ret og Menneskeret Nina Holst-Christensen, Justitsministeriet</i>	
19. Dommen	459
<i>Fhv. højesteretspræsident, adjungeret professor (Københavns Universitet), dr.merc.h.c. Børge Dahl</i>	

20. Processkrifter og præprocessuelle skrivelser	487
<i>Professor, dr.jur., advokat (H) Erik Werlauff, Aalborg Universitet</i>	
21. Syn- og skønstema	515
<i>Byretspræsident og adjungeret professor (Aalborg Universitet) Christian Lundblad, Retten på Frederiksberg</i>	
22. Det juridiske responsum	547
<i>Professor, dr.jur., advokat (H) Erik Werlauff, Aalborg Universitet</i>	
23. Forvaltningsafgørelsen	569
<i>Juridisk konsulent, cand.jur. Jon Andersen, fhv. kommitteret hos Folketingets Ombudsmand</i>	
24. Aftalen	609
<i>Professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen, Københavns Universitet</i>	
25. Notater i den offentlige forvaltning	635
<i>Chefjurist og ekstern lektor (Aarhus Universitet) Steen Jørgensen, Vejle Kommune</i>	
DEL IV: JURAENS KILDER OG SPROG	663
26. Litteratursøgning, kilder og referencer	665
<i>Forskningsbibliotekar Erik Sonne, Copenhagen Business School</i>	
27. Juridisk sprogbrug – fra kancellistil til borger- og kundefokus	705
<i>Journalist, cand.jur. Lene Rosenmeier, Dansk Industri</i>	
28. Legal English	743
<i>Lektor, ph.d. Sandro Nielsen, Aarhus Universitet</i>	
29. Opsætning af juridiske tekster	765
<i>Professor (mso), ph.d. Jan Trzaskowski, Copenhagen Business School</i>	
30. Internationale retstekster: sprog, oversættelse og fortolkning	801
<i>Lektor, ph.d. Anne Lise Kjær, Københavns Universitet</i>	
31. Mediativ kommunikation	831
<i>Erhvervsforsker (Københavns Universitet), ph.d., cand.jur et art. Inger Høedt-Rasmussen, Legal Human Academy</i>	
Stikordsregister	867

Videnskabelig uredelighed og tvivlsom forskningspraksis

Professor Palle Bo Madsen, Aarhus Universitet¹

1. Integritet i forskningen

Enhver videnskab skal være troværdig og dermed til at stole på. Det gælder også retsvidenskaben, uanset hvor man står i diskussionen om, hvorvidt jura overhovedet er en videnskab. Ud over faglig indsigt og dygtighed – som naturligvis er grundpillen i enhver disciplin – kræver dette *integritet* hos den enkelte forsker, herunder *ærlighed*, *gennemsigtighed* og *ansvarlighed*.² Her er tale om krav, der skal leves op til i alle forskningens faser – fra planlægning, over udførelse og til præsentation af resultaterne.

Dette afspejles i et stærkt såvel dansk som internationalt fokus på “research integrity”. I et internationalt perspektiv findes der ikke nogen

-
1. Forfatteren har siden år 2000 været formand for Aarhus Universitets Praksisudvalg (Udvalget for Ansvarlig Forskningspraksis).
  2. Dette er de tre centrale principper i “Den danske kodeks for integritet i forskning” udgivet af Uddannelses- og Forskningsministeriet i 2014. Fra EU foreligger også Kommissionens henstilling af 2005 om et europæisk charter for forskere (EUT 2005 L 75/67). Se tillige *The European Code of Conduct for research Integrity*, revideret 2017, der er anerkendt af EU-Kommissionen som referencedokument for EU-finansierede forskningsprojekter.

entydig, officiel definition heraf, men kerneområdet er i de fleste sammenlignelige lande centreret om de tre dødssynder FFP (Fabrication, Falsification og Plagiarism), som også i den danske lov definerer videnskabelig uredelighed. Hertil kommer i flere lande regler om andre former for forskningspraksis, som også er uønskede, men uden direkte at kunne karakteriseres som FFP, og man taler da i international sammenhæng om QRP (Questionable Research Practice). I Danmark har dette ført til lovbestemte *definitioner og standarder* for ansvarlig forskningspraksis (og brud herpå i form af henholdsvis FFP og QRP) og *retningslinjer for håndtering af sager* om brud på ansvarlig forskningspraksis.

I 2017 vedtog Folketinget lov nr. 383 af 26. april 2017 om videnskabelig uredelighed m.v. (uredelighedsloven). Denne lov bygger på to grundlæggende begreber: (1) videnskabelig uredelighed og (2) tvivlsom forskningspraksis, jf. lovens § 1, stk. 2.³ Begreberne defineres nærmere i § 3, hvorefter der ved *videnskabelig uredelighed* forstås “Fabrikering, forfalskning og plagiering, som er begået forsætligt eller groft uagtsomt ved planlægning, gennemførelse eller rapportering af forskning” (§ 3, stk. 1, nr. 1), og ved *tvivlsom forskningspraksis* forstås “Brud på alment anerkendte standarder for ansvarlig forskningspraksis” (§ 3, stk. 1, nr. 5).⁴

Loven trådte i kraft den 1. juli 2017 og finder anvendelse på sager indbragt efter denne dato. I sager om videnskabelig uredelighed skal dog anvendes det uredelighedsbegreb, som var gældende på tidspunktet for afgivelsen eller publiceringen af det omhandlede videnskabelige produkt.⁵ I sager om tvivlsom forskningspraksis, der ikke nødvendigvis på samme måde er knyttet til et “videnskabeligt produkt”, må det inter-

-
3. Videnskabelig *uredelighed* har været reguleret i lov- og bekendtgørelsesform siden starten af 1990'erne, hvorimod håndteringen af *tvivlsom forskningspraksis* ikke var lovreguleret før 2017-loven. En del forskningsinstitutioner havde dog også forinden af egen drift indført regler herom.
  4. Historikken i regelgrundlaget vedrørende videnskabelige uredelighed gennemgås hos Eigil Lego Andersen, “Videnskabelig uredelighed”, i Henrik Udsen m.fl. (red.), *Festskrift til Mads Bryde Andersen* (2018), s. 715-725. Samme sted s. 725-737 gives der bidrag til fortolkning af 2017-loven, for så vidt angår “videnskabelig uredelighed”, hvorimod begrebet “tvivlsom forskningspraksis” forbigås.
  5. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Specielle bemærkninger til § 27. Se om begrebet “videnskabeligt produkt” nedenfor i note 16.

temporalt være afgørende, hvornår den kritiserede adfærd har fundet sted.

Loven gælder for al dansk forskning,⁶ som udføres med offentlig dansk støtte og/eller ved en offentlig dansk forskningsinstitution, jf. § 2, stk. 1,⁷ men de anvendte begreber og standarder hviler på en erkendelse af, at der kan være varierende videnskabspraksis på tværs af forskellige forskningsområder, samtidig med at al forskning har en dynamisk karakter og derfor ikke skal have for snævre rammer. Af samme grunde er det ikke muligt én gang for alle at opliste specifikt, hvilke forhold der kan subsumeres under lovens definitioner og dermed udgøre videnskabelig uredelighed eller tvivlsom forskningspraksis i det enkelte tilfælde.

2. Videnskabelig uredelighed (FFP-sager)

“Videnskabelig uredelighed” er ifølge lovens § 3, stk. 1, nr. 1, knyttet til tre kvalitative begreber, nemlig *fabrikering*, *forfalskning* og *plagiering*, hvortil kommer et krav om *tilregnelser* i form af forsæt eller grov uagtsomhed.

-
6. Forskning udføres af forskere. En “forsker” er i denne sammenhæng en person, der er ph.d.-studerende, har en ph.d.-grad eller har “tilsvarende kvalifikationer”, jf. lovens § 3, stk. 1, nr. 7. Det er den pågældendes funktion og reelle kvalifikationer, der tæller, ikke opnåelsen af en formel videnskabelig grad. Det er heller ikke et krav, at den pågældende skal være forsker (have forskerkvalifikationer) inden for netop det fagområde, som forskningen primært vedrører, idet en del forskning udføres på tværs af gængse forskningsområder og videnskabelige discipliner. På danske universiteter vil alle ansatte i videnskabelige hovedstillinger – fra adjunkt (og postdoc) til professor, uanset videnskabelig grad – ifølge bekendtgørelsen om stillingsstrukturen skulle have videnskabelige kvalifikationer på mindst ph.d.-niveau og dermed være forskere, jf. bkg. nr. 1443 af 11. december 2019.
  7. Modsætningsvis omfatter loven ikke forskning, som udføres i privat virksomhed og alene finansieres af private midler. Privatfinansieret forskning, som ikke er omfattet af § 2, stk. 1, kan dog omfattes af loven og dennes system, hvis den private virksomhed el.lign., som udfører forskningen, giver samtykke hertil, jf. § 2, stk. 2. Med afgivelse af et sådant samtykke vil også følge et tilsagn om at bistå med en sags oplysning, hvilket for en offentlig institution allerede følger af offentligretlige regler. Hvis forskningen ikke udføres i regi af en juridisk person, men i stedet af en fysisk person på helt privat basis og for egne midler, vil den private person tilsvarende kunne give samtykke til at blive omfattet af reglerne, jf. FT 2016-17, L 117, Tillæg B, udvalgsbetænkning afgivet den 4. april 2017.

De nævnte tre begreber (FFP) er nærmere defineret i lovens § 3, stk. 1, nr. 2-4, som så at sige beskriver *gerningsindholdet*, jf. nærmere herom nedenfor. Det fremgår samtidig af § 3, stk. 2, at videnskabelig uredelighed *ikke omfatter* (1) forhold af ringe betydning for forskningen, (2) spørgsmål om videnskabelige teoriers holdbarhed og (3) spørgsmål om forskningskvaliteten.⁸

Tilregnelserkravet skal forstås i overensstemmelse med dansk rets sædvanlige forståelse af begreberne forsæt og grov uagtsomhed, og der kræves således en ikke helt ubetydelig grad af bebrejdelseværdig adfærd for at kunne betegne noget som uredeligt.⁹ Selv om det ikke i almindelighed er uredeligt at begå fejl eller bare være en dårlig forsker, jf. herved lovens § 3, stk. 2, nr. 2-3, antages også *grove tilfælde af sjusk* dog efter omstændighederne at kunne kvalificeres som groft uagtsomt og uredeligt. Det grundlæggende hensyn bag reguleringen og håndteringen af videnskabelig uredelighed er at beskytte forskningens troværdighed og integritet, og dette hensyn forpligter enhver forsker til i hvert fald ikke at udvise graverende ligegyldighed over for mulige FFP-forsyndelser. Der er således en grænse for, hvor langt en forsker kan bevæge sig ind på uredelighedsområdet (så “gerningsindholdet” realiseres) og samtidig påberåbe sig, at der ikke er nogen vilje eller hensigt til – eller i det mindste en *indlysende og erkendt risiko* for – at gøre sig skyldig i et uredeligt forhold.¹⁰

---

8. Begreberne *integritet* og *kvalitet* er dog ikke helt uafhængige af hinanden. Særligt vil manglende integritet rumme nærliggende fare for at påvirke forskningens kvalitet negativt. De her behandlede regler for ansvarlig forskningspraksis relaterer sig direkte til det første, men kun indirekte til det andet. Direkte tiltag til sikring af forskningens *kvalitet* ses derimod i form af såkaldte fagfællebedømmelser (*peer reviews*), der af seriøse tidsskrifter og forlag opstilles som betingelse for publicering. Disse bedømmelser er omvendt ikke indrettet (eller egnet) til at opfange brud på ansvarlig praksis.

9. I FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Specielle bemærkninger til § 3, stk. 1, nr. 1, lægges der afstand til det skærpede tilregnelserkrav, som under den tidligere lov angiveligt skulle være anvendt i Østre Landsrets dom af 18. februar 2015 (B-3931-13), jf. også Vestre Landsrets dom af 30. marts 2016 (B-0864-15), og hvorefter der krævedes *enten* en “bevidst” (forsætlig) tilsidesættelse af grundlæggende krav til videnskabelig forskning *eller* “en hertil grænsende” grov uagtsomhed. Uanset hvordan denne præmisformulering har været tænkt, ligger det nu fast, at tilregnelserbegreberne efter uredelighedsloven af 2017 skal forstås på den for dansk ret sædvanlige måde.

10. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Almindelige bemærkninger, afs. 3.4.3.1, som i denne

2.1. Fabrikering

Ved *fabrikering* forstås “uoplyst konstruktion af data eller substitution med fiktive data”, jf. § 3, stk. 1, nr. 2. Det handler med andre ord om brug af “data”, som forskeren simpelthen ud af den blå luft *finder på*. Data kan her være mange ting og kan foreligge i såvel analog som digital form, såsom f.eks. empiriske undersøgelsesresultater, registreringer, interviews, tekster etc. Her er tale om primært (kilde)materiale, som udgør grundlaget for de analyser, der fører til forskningsresultaterne, og det virke umiddelbart indlysende, at forskningsresultater baseret på konstruerede eller fiktive data alt andet lige ikke vil være troværdige. Dette gælder dog kun, hvor en sådan datakonstruktion er *uoplyst*. Visse videnskabsgrene anvender konstruerede data i forskningen på en måde, som er helt i overensstemmelse med ansvarlig forskningspraksis på de pågældende områder,¹¹ og afgørende er i givet fald her som andre steder, om det sker åbent og ærligt, så der er *gennemsigtighed*.

2.2. Forfalskning

Er der tale om “manipulation” af forskningsmateriale eller -processer m.v. eller om “ændring eller udeladelse” af data eller resultater, hvorved forskningen fremstår “misvisende”, tales der om *forfalskning*, jf. § 3, stk. 1, nr. 3. Ikke blot forskningens endelige resultater, men også præsentationen af anvendte data, metoder, fortolkninger m.v. kan være misvisende i denne forstand. Forskellen mellem fabrikering og forfalskning er lidt lige som forskellen mellem en løgn og en halv sandhed – begge dele kan være lige misvisende og vildledende.

---

forbindelse taler om “vilje eller hensigt”. Fornøden tilregnelser foreligger imidlertid også ved mildere grader af forsæt såsom sandsynlighedsforsæt eller *dolus eventualis* såvel som ved grov uagtsomhed.

11. I f.eks. psykologisk, økonomisk og (rets)sociologisk forskning opererer man undertiden helt legitimt med “konstrueret validitet”, hvor forskningen tager udgangspunkt i en hypotetisk/konstrueret virkelighed opstillet ved deduktion fra ufuldstændige data, og hvor forskningsresultaterne helt åbenbart ikke prætenderer at afspejle den nødvendigvis sande virkelighed. Så længe forudsætningerne og usikkerhederne bliver lagt åbent frem, er alt i den skønneste orden.

2.3. Plagiering

Det tredje uredelighedsbegreb er *plagiering*, der i praksis nok er det, som flest forsynder sig imod. Dette omfatter tilegnelse af andres ideer, processer, resultater, tekst eller særlige begreber uden retmæssig kreditering, jf. lovens § 3, stk. 1, nr. 4. Plagiering gør typisk ikke selve det videnskabelige budskab mindre korrekt og indebærer således ikke (nødvendigvis), at nogen misinformeres eller vildledes om holdbarheden af de fremlagte *resultater* (konklusioner). I stedet er der tale om misbrug af andres indsats (og eventuelt også deres intellektuelle ejendomsret).

Plagiering foregår ved *uberettiget tilegnelse af andres forskning* – mest eklatant ved direkte afskrift uden citationstegn og kildehenvisning,¹² men også ved anden form for genbrug af andres arbejde uden kreditering af den reelle ophavsmand eller ved urigtig angivelse af at have udført eller bidraget til den pågældende forskning. Herved sker der en vildledning med hensyn til forskerens egen forskningsindsats på bekostning af andres. Medens fabrikering og forfalskning nok udgør en relativt større fare i de laboratoriebaserede fag inden for naturvidenskab og sundhedsvidenskab, er samfundsvidenskab (herunder retsvidenskab) og humaniora mere disponeret for plagiering. For at kunne kvalificeres som egentlig “uredelighed” skal forholdet dog som nævnt være begået forsætligt eller groft uagtsomt. Er der alene udvist simpel uagtsomhed, kan der højst være tale om “tvivlsom forskningspraksis”.

Det ligger i kravet om forskningens integritet og videnskabens troværdig, at en læser ikke må kunne komme i tvivl om, hvilke resultater eller tekststykker der er forfatterens egne, og hvilke andre står bag. Er der tale om citater, parafraser eller anden meget tekstnær gengivelse, skal dette tydeligt angives (med kildehenvisning). Ellers er der tale om plagiering. En parafrasering eller omskrivning, hvor en forfatter formulerer andres tanker og ideer med egne ord eller med en anderledes sætningsopbygning, vil også være plagiering, hvis der alene er sket mindre ændringer i form af ombytning af ord eller sætninger, erstatning af bestemte ord med synonymer eller lignende (uden retmæssig kreditering/kildehenvisning). Almen kendt (notorisk) viden, som ikke kan til-

---

12. Direkte afskrift uden citationstegn og kildehenvisning vil tillige være en krænkelse af ophavsmandens rettigheder efter ophavsretsloven.

skrives bestemte personer, eller som med tiden er blevet en del af befolkningens eller et bestemt faggruppes fælles videns- og ordforråd, kan derimod frit gengives i videnskabelige produkter uden kildehenvisning.

For at plagiering kan karakteriseres som egentlig uredelighed, kræves det således, at der er tale om vildledning med hensyn til andres forskningsindsats, nærmere bestemt at man uretmæssigt gør andres indsats til sin egen. Sådant *selvplagiering* i form af uoplyst genbrug af egne tidligere tekster eller lignende vil alene kunne behandles som mulig tvivlsom forskningspraksis, jf. nedenfor.

3. Tvivlsom forskningspraksis (QRP-sager)

Terminologien “tvivlsom forskningspraksis” er en oversættelse af det internationalt anvendte udtryk “Questionable Research Practice” (QRP). Der findes ikke en internationalt anerkendt definition heraf, men begrebet defineres således i lovens § 3, stk. 1, nr. 5:

“Brud på alment anerkendte standarder for ansvarlig forskningspraksis, herunder standarderne i den danske kodeks for integritet i forskning og andre gældende institutionelle, nationale og internationale praksisser og retningslinjer for integritet i forskning.”

Lovens terminologi er – når den læses i lyset af lovbemærkningerne – ikke helt i sync med sig selv. Dette gælder navnlig i henseende til, hvordan begreberne “brud på ansvarlig forskningspraksis”, “tvivlsom forskningspraksis” og “videnskabelig uredelighed” forholder sig til hinanden. Som nævnt defineres “tvivlsom forskningspraksis” (QRP) i lovens § 3, stk. 1, nr. 5, som “brud på alment anerkendte standarder for ansvarlig forskningspraksis”, men samtidig udgør “videnskabelig uredelighed” (FFP) angiveligt “en delmængde af brud på ansvarlig forskningspraksis”.¹³ Dersom “tvivlsom forskningspraksis” antages at “dække over *alle* tilfælde af brud på ansvarlig forskningspraksis” (fremhævet her), vil “videnskabelig uredelighed” (FFP) hermed komme til at udgøre “en delmængde af tvivlsom forskningspraksis” (QRP),¹⁴ hvilket ikke giver nogen mening. Andetsteds anføres det da også (korrekt), at

13. Således FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Almindelige bemærkninger, afs. 3.4.3.1.

tvivlsom forskningspraksis (QRP) alene anvendes som en beskrivelse for de brud på eller afvigelser fra ansvarlig forskningspraksis, “som ikke er alvorlige nok til at kunne anses for videnskabelig uredelighed”.¹⁵

Den korrekte beskrivelse må være, at “brud på ansvarlig forskningspraksis” er et *overbegreb* for de to kernebegreber i loven, nemlig “videnskabelig uredelighed” (FFP) og “tvivlsom forskningspraksis” (QRP), som er *komplementære* og uden indbyrdes overlap. Det sidste afspejler sig også i kompetencefordelingen mellem Nævnet for Videnskabelig Uredelighed og de enkelte forskningsinstitutioner, jf. nedenfor.

Tvivlsom forskningspraksis kan imidlertid udmærket omfatte tilfælde, der vedrører fabrikering, forfalskning og plagiering, dvs. med *elementer* fra definitionen af videnskabelig uredelighed, men hvor forholdet ikke kan kvalificeres som uredelighed, f.eks. *fordi* der ikke foreligger forsæt eller grov uagtsomhed som krævet efter § 3, stk. 1, nr. 1, *fordi* betydningen for forskningen kun har været ringe (bagatelagtig), jf. § 3, stk. 2, nr. 1, *eller fordi* den uredelige adfærd ikke vedrører et “videnskabeligt produkt” som defineret i § 3, stk. 1, nr. 6,¹⁶ jf. § 4.

Udgangspunktet for vurderingen af eventuel tvivlsom forskningspraksis tages i “alment anerkendte standarder for ansvarlig forskningspraksis, herunder standarderne i den danske kodeks for integritet i forskning og andre gældende institutionelle, nationale og internationale praksisser og retningslinjer for integritet i forskning”, som det hedder i § 3, stk. 1, nr. 5. Det drejer sig således om “Den danske kodeks for integritet i forskning” fra 2014 (jf. ovenfor i note 2), og det drejer sig om flere internationale kodekser, retningslinjer og anbefalinger om integritet i forskningen.¹⁷ Hertil kommer de regler og retningslinjer,

---

14. Således FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Almindelige bemærkninger, afs. 3.4.3.2, og Specielle bemærkninger til § 3, stk. 1, nr. 5.

15. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Almindelige bemærkninger, afs. 2.2.

16. Et “videnskabeligt produkt” skal pr. definition være frembragt ved anvendelse af videnskabelige metoder som led i forskning (herunder ansøgninger om forskningsmidler), jf. lovens § 3, stk. 1, nr. 6. Der vil typisk være tale om videnskabelige udgivelser i bog- eller artikelform (dog ikke mere populærvidenskabelige udgivelser), men også offentliggørelse på digitale medier eller mundtlige præsentationer vil efter omstændighederne kunne udgøre et videnskabeligt produkt, jf. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Specielle bemærkninger til § 3, stk. 1, nr. 6. Dette vil bero på en konkret vurdering af produktets forskningsmæssige karakter.

17. Ikke mindst udsprunget af World Conference on Research Integrity, som indtil vi-

som måtte være opstillet på den enkelte forskningsinstitution til udbygning og understøttelse af de nationale og de internationale kodekser.

Er der tale om empiriske studier, som involverer personoplysninger, gælder der tillige krav om overholdelse af reglerne i persondataforordningen (GDPR)¹⁸ og databeskyttelsesloven,¹⁹ hvilket håndteres i et selvstændigt tilsyns- og håndhævelsessystem (i regi af Datatilsynet).

3.1. Alment anerkendte standarder

Det er utvivlsomt, at de relevante, "alment anerkendte" standarder ikke er fuldstændig ens for alle fagdiscipliner, men skal forstås "i overensstemmelse med den etablerede praksis inden for de enkelte forskningsområder".²⁰ Netop *standarder* er kendetegnet ved at kunne tage farve efter omgivelserne og konteksten. Her er der utvivlsomt store forskelle mellem på den ene side de såkaldte eksakte videnskaber (navnlig naturvidenskabelige og sundhedsvidenskabelige fag), som baserer sig på naturlove/naturkonstanter og empiriske lovmæssigheder, og på den anden side de samfundsvidenskabelige og humanistiske videnskaber (herunder retsvidenskab), som i højere grad er analyserende, vurderende og argumenterende i forhold til en given tekst eller samfundsmæssig sammenhæng. Hvor det eksempelvis inden for natur- og sundhedsvidenskab er en ikke ukendt praksis, at endog *rigtig, rigtig mange* bliver krediteret som forfattere på en publiceret artikel, ville noget tilsvarende føre til hævede øjenbryn i eksempelvis retsvidenskabelig forskning (sml. nedenfor om forfatterskab). Omvendt vil de eksakte videnskaber kræve *meget* stor åbenhed og gennemsigtighed i forbindelse med genanvendelse af tidligere benyttede rådata eller andre primære forskningsdata, hvorimod det i f.eks. retsvidenskaben er jævnlige

---

dere har været afholdt seks gange og særligt har fostret The Singapore Statement fra 2010, The Montreal Statement fra 2013 og The Hong Kong Principles fra 2019. Hertil kommer bl.a. The European Code of Conduct for Research Integrity præsenteret af European Science Foundation på en verdenskonference om forskningsetik i 2010 og udgivet i 2011. Yderligere findes en række mere fagspecifikke internationale kodekser, hvoraf de fleste er mest møntet på de såkaldte "våde" videnskaber (laboratoriefag) som f.eks. sundhedsvidenskab.

18. Forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016

19. Lov nr. 502 af 23. maj 2018.

20. Således "Den danske kodeks for integritet i forskning", s. 5.

forekommende (og accepteret), at en forsker, som tidligere har analyseret f.eks. en lovbestemmelse (og publiceret sit resultat), senere i en anden publikation, men på samme kildegrundlag, fremlægger samme resultat – måske endda med samme eller tilnærmelsesvis samme ordvalg – uden at henvise til, at den pågældende forsker også tidligere har ment og skrevet det samme (sml. nedenfor om selvplagiering og genbrug af data eller tekst).

Et gennemgående krav er dog *integritet* i forskningen. Integritet refererer til *motiverne for egne handlinger* og rummer elementer af uafhængig og pletfrihed. Sammen med kravene om ærlighed, åbenhed og gennemsigtighed indebærer dette ikke mindst, at alle eventuelle *interesekonflikter* af f.eks. personlig eller økonomisk art, som kan tænkes at påvirke den professionelle, faglige vurdering, skal frem i dagens lys. Kun derved har andre mulighed for på et objektivt grundlag at vurdere, om bestemte særinteresser kan have haft betydning for forskningens udførelse, resultater eller afrapportering. Dette er en problematik, som har stigende relevans i en forskningsverden, hvor en stadig større del af forskningen ved offentlige forskningsinstitutioner finansieres af private eller offentlige bidragsydere efter individuel ansøgning, og hvor den, der betaler for musikken, kan have særlige ønsker og forventninger til, hvilke melodier der skal spilles. Tidligere var dette især noget, der berørte naturvidenskab og sundhedsvidenskab, som traditionelt har fået en meget stor del af deres forskning finansieret af private fonde m.v., men i dag må eksempelvis også retsvidenskabelig forskning sande, at der bliver stillet større forventninger til den enkelte forsker om selv at sørge for ekstern finansiering af sin egen forskning, sml. nedenfor i afsnittet om forskningsfrihed.

Publicering er afgørende for, at forskningsresultater kan blive udbredt og komme samfundet til nytte, og *tilgængelighed* af alle anvendte data og øvrige kilder er en forudsætning for, at resultaterne kan efterprøves og kontrolleres af andre. *Formidling* af forskningens resultater er således også en del af forskningens væsen,²¹ og formidlingsvirksomheden skal følgelig også leve op til ansvarlig forskningspraksis, herunder

---

21. Ifølge universitetslovens § 2 (lovbkg. nr. 778 af 7. august 2019) er det ikke alene universitetets opgave at “drive forskning og give forskningsbaseret uddannelse”, men tillige at “udbrede kendskab til videnskabens metoder og resultater”.

dennes krav til begrundelse, dokumentation og kildebrug. Selve publiceringsformen og detaljeringsgraden kan dog afhænge af, hvilket publikum og hvilke publiceringskanaler der konkret er tale om. Er der tale om mere *populærvidenskabelig formidling*, skal standarderne for ansvarlig forskningspraksis principielt også følges, men netop i sådanne tilfælde vil standarderne for formidling af forskningsresultater ofte være lempeligere, idet budskabet som regel må forsimples, og nogle mellemregninger må udelades. Dette ændrer dog ikke ved kilde- og dokumentationskravene til den underliggende forskning, som denne formidling baserer sig på.

Korrekt angivelse af *forfatterskab* til en forskningspublikation er vigtig for den enkelte forskers meritering i det videnskabelige miljø, men bidrager tillige til forskningens gennemsigtighed og troværdighed, hvorfor et krav herom også indgår i ansvarlig forskningspraksis. Hvis nogen uretmæssigt tilegner sig andres forskning og udgiver dennes resultater i eget navn, kan der blive tale om plagiat, dvs. videnskabelig uredelighed, jf. ovenfor, men i øvrigt vil ukorrekt angivelse af forfatterskab kunne være udtryk for tvivlsom forskningspraksis. Som *forfattere* – og *ophavsmænd* i ophavsrettelig forstand – til en videnskabelig publikation eller videnskabsformidling skal anses alle personer, som har ydet et væsentligt intellektuelt bidrag til den pågældende forskning, og som ønsker at påtage sig *æren og ansvaret* herfor.²² De nævnte to ting følges ad, men er der flere forfattere, må de enkeltes ansvar vurderes under hensyntagen til deres rolle, ekspertise, erfaring m.v., og nogle forfattere kan derfor have et større ansvar end andre for at sikre den konkrete forsknings integritet.

Begrebet “tvivlsom forskningspraksis” kan også omfatte *falske anklager* og chikanøse anmeldelser, som uden rimelig grund anfægter

---

22. En person, der har ydet et originalt bidrag og derfor har ret til forfatterskab/ophavsret, kan *afvise* at stå som (med)forfatter, hvis der i et forfatterkollegium er opstået uenighed om metoder, konklusioner eller lignende, så den pågældende ikke ønsker at lægge navn til det færdige resultat. Væsentlige bidrag bør dog altid oplyses, f.eks. i form af en note med tak (*acknowledgement*). Hvis en person opgives som (med)forfatter *uden* at have bidraget væsentligt og originalt (hvad enten det måtte ske for f.eks. at give publikationen ekstra pondus eller for at tilfredsstille en vejleder eller en bevillingsgiver), vil dette alt andet lige udgøre en tvivlsom forskningspraksis.

redeligheden i *andres* forskning. Falske og chikanøse anklager om videnskabelig uredelighed kan ikke sidestilles med, at den anklagende person *selv* fabrikkerer, forfalsker eller plagierer forskning, og vil i givet fald skulle håndteres efter den mildere bestemmelse om tvivlsom forskningspraksis,²³ men selv i denne henseende bør der dog udvises nogen forsigtighed. Det er således vigtigt for tilliden til forskningen at opretholde et miljø, hvor det er acceptabelt i god tro at fremlægge begrundede mistanker om brud på ansvarlig forskningspraksis (whistleblowing).²⁴

3.2. Udygtighed versus tvivlsom forskningspraksis

Som nævnt omfatter begrebet “videnskabelig uredelighed” ikke forhold af ringe betydning for forskningen, spørgsmål om forskningsresultaters holdbarhed (rigtighed) eller spørgsmål om forskningens kvalitet. Det er ikke i sig selv uredeligt at begå en ærlig fejl (*make an honest error*), ligesom faglige uenigheder normalt bør løses i en åben og ærlig diskussion blandt fagfæller. Dette gælder også i relation til “tvivlsom forskningspraksis”; men en forsknings hele *set-up* – den videnskabelige metode og hele forskningsprocessen – *kan* efter omstændighederne være *så* langt væk fra alfarvej og *så* åbenbart forfejlet, at det i sig selv må karakteriseres som tvivlsom forskningspraksis, fordi det kun kan føre til uunderbyggede og utroværdige resultater og konklusioner. Efter nogles opfattelse vil dette kræve, at vi er ude i de rene absurditeter (f.eks. en præmis om at jorden er flad, eller at alle lovregler er givet af Gud), men navnlig inden for sundhedsvidenskabelig og psykologisk forskning synes der at have udviklet sig en vis international konsensus om, at ansvarlig forskningspraksis (videnskabsetik) ikke kun handler om at undgå egentlig “urent spil”, men om i enhver henseende at sikre *troværdigheden* af videnskaben og dens resultater, hvilket efter omstændighederne også kan kræve, at der skrides ind over for den velmenende udygtighed, hvis resultater helt åbenbart ikke er til at stole på.²⁵ Dette

23. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Specielle bemærkninger til § 3, stk. 1, nr. 5, jf. afs. 3.4.2 i Almindelige bemærkninger.

24. Den danske kodeks for integritet i forskning (2014), Appendix 1.

25. Som nævnt (ovenfor ved note 2) omfatter “ansvarlighed” – også “forskningsresultaters korrekthed og pålidelighed” (Kodeks s. 6) – udpeget som et af de tre centrale principper for integritet i forskningen. Dette skal dog givetvis ikke forstås således,

er imidlertid en vanskelig balancegang. Flere af historiens største erkendelser er i deres samtid blevet afskrevet som ganske fornuftsstridige, hvilket maner til en vis ydmyghed over for anderledes tænkende. Videnskabens forsvar mod dårskab, som ikke har karakter af direkte svindel eller helt utilgivelig sjusk, må i absolut første række føres med *argumenter og krav om gennemsigtighed* (transparens).

Den første og helt afgørende betingelse for, at videnskabens resultater kan blive opfattet som troværdige, er således *gennemsigtighed*. Dette kræver adgang til de data eller andre kilder, som resultaterne eller udsagnene støttes på, så det er muligt for andre at *efterprøve* holdbarheden. Således er eksempelvis tydelige henvisninger til benyttede skriftlige kilder ikke alene nødvendige for at undgå en anklage for plagiat (jf. ovenfor), men også for at sikre troværdigheden af fremlagte resultater ved at give andre mulighed for at verificere (eller afkræfte) konklusionerne. Det samme gælder tilgængeligheden af andre former for benyttede rådata. Hvis alt lægges åbent og ærligt frem, vil der fagligt og sagligt kunne *argumenteres* mod eventuelle udygtigheder og fejl, og videnskabens troværdighed vil i sidste ende vinde, dersom faglige uenigheder kan finde deres løsning på denne måde, frem for at nogen på et retligt grundlag dømmes som uredelige eller tvivlsomme forskere. Omvendt vil der kunne være tale om tvivlsom forskningspraksis, dersom grundlaget for forskningens resultater ikke er tilgængeligt og muligt at efterprøve.

3.3. Selvplagiering/dobbeltpublicering/tekstgenbrug

Mens der er almindelig enighed om at tage afstand fra egentlig *plagiering*, hvor man simpelthen stjæler andres ideer, resultater eller tekster og uden behørig kildehenvisning gør dem til sine egne, er *selvplagiering* et mere kontroversielt begreb – for hvordan skulle man kunne stjæle fra sig selv? Det kan man naturligvis heller ikke, men man kan ved genbrug af egne tekster komme til at *vildlede om egne fortjenester*, herunder egen produktivitet, publikationsmængde og nytænkning, dersom man lader genbruget fremstå som noget nyt og originalt. Genbrug af eget

---

at enhver præsentation af et forskningsresultat, som måtte vise sig at være forkert, vil kunne kvalificeres som brud på ansvarlig forskningspraksis, herunder "tvivlsom forskningspraksis" i lovens forstand.

materiale kan forekomme i flere varianter, som ikke alle nødvendigvis er problematiske. Der er tale om “variationer over et tema”, som formentlig med fordel kan opdeles på følgende måde:

- Egentlig dobbeltpublicering
- Genanvendelse af egne data eller resultater (overlap)
- Selvplagiering

Dobbeltpublicering, dvs. hvor samme manuskript udgives flere gange i forskellige sammenhænge, kan være både acceptabelt og ønskværdigt, hvis fornyet publicering eksempelvis sker med henblik på at nå et andet publikum (via en anden publiceringskanal, i oversættelse på et andet sprog el. lign.). Kravet vil blot i alle tilfælde være, at det sker under tydelig angivelse af, at manuskriptet har været publiceret tidligere. Med andre ord er kun *uoplyst* dobbeltpublicering utilladelig.

Genanvendelse af egne data eller resultater i nye publikationer kan ligeledes efter omstændighederne være både acceptabelt og ønskværdigt, navnlig hvor det sker i nye analyser til besvarelse af andre forskningsspørgsmål, og i så fald uanset at der måtte være et vist *overlap* med det tidligere publicerede. Kravet er blot igen, at det skal gøres åbent og ærligt, så der er fuldstændig gennemsigtighed. Undertiden ses behandlingen af et forskningstema *delt op*, så forskellige aspekter af samme tema publiceres i flere artikler (såkaldt “salami slicing”), selv om de enkelte aspekter knytter naturligt an til hinanden og kunne være samlet i ét manuskript. Ikke sjældent vil en sådan salamiproduktion være uhensigtsmæssig, men behandling af forskellige aspekter af samme tema, der publiceres i flere artikler, kan ikke i sig selv anses for at være brud på ansvarlig forskningspraksis.²⁶

Selvplagiering (“text recycling”), hvor en forsker genbruger enkelte *tekststykker* fra tidligere publicerede arbejder og eventuelt sætter dem

---

26. Faktisk ansporer systemet med *Den Bibliometriske Forskningsindikator* (BFI), som er en performancebaseret finansieringsmodel for fordeling af basismidler til danske universiteter baseret på antal producerede forskningspublikationer, til mere eller mindre kunstig “slicing” af forskningspublikationer. Flere tidsskrifter har endvidere begrænsninger på, hvor meget en artikel må fylde, hvilket ligeledes kan nødvendiggøre “slicing” af et større manuskript, der ikke måtte egne sig til udgivelse i bogform.

ind i en anden sammenhæng, kan i en vis forstand anskues som dobbeltpublicering *en miniature*. Afgørende er også her gennemsigtighed, hvortil kravene kan variere fra fagområde til fagområde og fra den ene situation til den anden. Medmindre det efter omstændighederne kan anses for uforløst, må der kræves referencer til eget tidligere arbejde, så noget *ikke præsenteres som nyt* uden at være det. Blicher et genbrug lagt åbent frem, eller fremgår det tydeligt af omstændighederne, kan det ikke kvalificeres som “tvivlsom forskningspraksis” – men det kan i sagens natur ikke være *videnskabelig meriterende* blot at gentage sig selv.

4. Håndtering af sager og sanktioner

Sager om muligt brud på ansvarlig forskningspraksis behandles enten af *Nævnet for Videnskabelig Uredelighed* (NVU), som er landsdækkende, eller af den pågældende forskningsinstitution selv, typisk i et af institutionen udpeget *praksisudvalg*. Der er ikke tale om noget appelsystem mellem det nationale og det lokale niveau, men om en entydig *kompetencefordeling*, hvor NVU har enekompetence til at realitetsbehandle spørgsmål om videnskabelig uredelighed (FFP), mens alene det lokale praksisudvalg (eller tilsvarende) kan behandle sager vedrørende tvivlsom forskningspraksis (QRP), som falder uden for NVU's kompetenceområde, jf. lovens § 4 og § 19.

Sager om videnskabelig uredelighed kan rejses af “enhver”,²⁷ herunder også personer som ønsker at blive rensset for påstande om videnskabelig uredelighed. Anmeldelse skal i alle tilfælde *indgives til* den forskningsinstitution, hvor forskningen primært er udført, jf. lovens § 10, stk. 1.²⁸ Her vil der så blive foretaget en indledende screening af de foreliggende oplysninger og – forudsat de fornødne oplysninger foreligger – udarbejdet en redegørelse for sagens faktiske omstændigheder, hvorefter sagen i givet fald oversendes til NVU, jf. § 11. Forsk-

27. En anmelder opnår ikke herved automatisk partsstatus efter de forvaltningsretlige regler. Den anmeldte person vil derimod altid have partsstatus i sagen.

28. Medmindre forskningen ikke er udført på en dansk forskningsinstitution, eller den involverede forskningsinstitution selv rejser sagen, idet anmeldelse da kan indgives direkte til NVU, jf. lovens § 10, stk. 2. Er flere forskningsinstitutioner involveret i en sag, skal anmeldelsen indgives til den institution, hvor den væsentligste del af den berørte forskning er udført.

ningsinstitutionen skal ikke selv foretage nogen materiel vurdering af, om et anmeldt forhold faktisk er udtryk for videnskabelig uredelighed, idet en sådan vurdering falder under NVU's enekompetence, men institutionen forudsættes at kunne gå i dialog med NVU og i fællesskab få klarlagt, om en sag ser ud til at omhandle videnskabelig uredelighed, eller om den (alene) vedrører tilfælde af tvivlsom forskningspraksis og derfor kan færdigbehandles lokalt.²⁹ Dersom en oversendt sag efterfølgende af NVU vurderes *alligevel ikke* at omfatte videnskabelig uredelighed, men muligvis kan være udtryk for tvivlsom forskningspraksis, sendes sagen tilbage til forskningsinstitutionen til videre behandling (i praksisudvalget eller lignende), jf. § 17. Dette er sket i flere tilfælde.

NVU kan endvidere tage sager op af egen drift, jf. § 12, hvilket dog (slet) ikke er almindeligt. Lovens § 10, stk. 3, pålægger derimod den enkelte forskningsinstitution en udtrykkelig pligt til at indgive anmeldelse om videnskabelig uredelighed, hvis der i en konkret sag ved institutionen er begrundet mistanke herom. Tilsvarende har institutionerne i medfør af § 19 pligt til selv at behandle tilfælde af tvivlsom forskningspraksis. Åbenbart grundløse anmeldelser – eller sager der i øvrigt vurderes som udsigtsløse – kan dog afvises, og det samme gælder ud fra en proportionalitetsbetragtning for sager, hvor omkostningerne ved sagens behandling ikke står i rimeligt forhold til dens betydning, eller hvor sagen kun har meget lille tilknytning til Danmark,³⁰ jf. § 13 fsv. angår NVU.

Mens proceduren for behandling af sager om videnskabelig uredelighed er forholdsvis nøje fastlagt i lovens kapitel 3, giver loven derimod forskningsinstitutionerne “passende frie rammer”³¹ for, hvordan tilfælde af tvivlsom forskningspraksis proceduremæssigt skal håndteres. De enkelte institutioner opererer her efter deres egne procedureregler. Mindre alvorlige tilfælde af tvivlsom forskningspraksis forudsættes at kunne håndteres hensigtsmæssigt ved mægling, henstillinger og lig-

---

29. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Almindelige bemærkninger, afs. 3.5.3.3.

30. Det sidste sigter f.eks. til forskning udført i internationalt eller overnationalt regi, hvor Danmark eller danske forskere medvirker, men ikke har nogen særlig styrende funktion, eller hvor tilknytningen til Danmark i øvrigt er så lille, at det vil være uhensigtsmæssigt at behandle sagen her i landet.

31. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Almindelige bemærkninger, afs. 3.6.3.

nende,³² og flere institutioner har i tillæg til deres praksisudvalg udpeget særlige *rådgivere* blandt institutionens seniorforskere (“Named Persons”), som kan give uvildig bistand og sparring i relation til en konkret problemstilling og eventuelt medvirke til en drøftelse og løsning uden opstart af en egentlig sagsbehandling.

Medens NVU er et *nævn* og i forvaltningsretlig henseende har status som en (kollegial) *myndighed*,³³ der er underlagt almindelige forvaltningsretlige regler og træffer bindende *afgørelser* i forvaltningslovens forstand, jf. lovens § 16, vil det samme ikke helt være tilfældet for behandling af enkeltsager om tvivlsom forskningspraksis i institutionernes praksisudvalg (eller tilsvarende). De konklusioner, som *praksisudvalget* kommer frem til i det enkelte tilfælde, har formelt set alene karakter af en udtalelse med tilhørende indstilling, som udtrykker en *vurdering* af den konkrete sag, men som er uden direkte og selvstændige retsfølger.³⁴ Da udtalelserne adresseres til institutionens ledelse, kan de dog komme til at indgå som et led i eventuelle *personalesager*, dvs. ansættelsesretlige disciplinærsager, og dermed indirekte afføde egentlige forvaltningsretlige afgørelsessager.

5. Forskningsfrihed

Alt ovenstående har handlet om, at *forskerne* ikke må snyde på vægten samt om mulighederne for at skride ind *over for forskere og deres forskning*, hvor der rejses begrundet mistanke om snyd eller uregelmæssigheder. Hvor forskningens integritet er truet, skyldes det imidlertid undertiden, at forskernes *forskningsfrihed sættes under pres* fra anden side. Det kan tænkes at være fra eksterne bevillingsgivere, rekvirenter eller samarbejdspartnere, som af politiske eller kommercielle grunde har ønske om et bestemt forskningsresultat (eller *ikke* ønsker et bestemt resultat), men det kan også være pres udøvet internt på institutionen af overordnede

---

32. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Specielle bemærkninger til § 19.

33. Nævnet er *uafhængigt* og indgår ikke i det ministerielle hierarki under Uddannelses- og Forskningsministeriet. Ministeren/ministeriet har således ikke mulighed for at blande sig i nævnets konkrete sagsbehandling, ligesom nævnets afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, jf. lovens § 18. Ministeren fører dog almindeligt *tilsyn* med, at loven overholdes, og at sagsbehandlingen ved såvel NVU som forskningsinstitutionerne foregår forsvarligt, jf. § 24.

34. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Specielle bemærkninger til § 19.

ledere eller kolleger (som ønsker at få tilført bevillinger). Forskningsintegritet går således hånd i hånd med forskningsfrihed for den enkelte forsker, hvilket først og fremmest vil sige frihed til selv at definere forskningsmæssige problemstillinger, frihed til at vælge metode og frihed til at publicere resultaterne – alt naturligvis inden for rammerne af ansvarlig forskningspraksis og med respekt for de forpligtelser, der følger af ansættelsesforholdet.

Principielt gælder der de samme krav til forskningsfrihed og forskningsintegritet, *hvor* der er tale om eksternt forsknings samarbejde, forskningsbaseret myndighedsbetjening og andre aftalebestemte forskningsopgaver, *som hvor* der er tale om fri forskning finansieret med offentlige annuumsmidler. Det er dog umiddelbart klart, at forskningsfriheden er mest udsat for at komme under pres i de førstnævnte tilfælde.

Alle danske universiteter skal ifølge universitetslovens § 2, stk. 2, “værne om universitetets og den enkeltes forskningsfrihed og om videnskabsetikken”.³⁵ Selv om uredelighedsloven ikke nævner ordet forskningsfrihed,³⁶ bør alle universiteter derfor overveje et beredskab *til værn af forskerne* mod utilbørligt pres udefra såvel som indefra – *både* for at sikre efterlevelse af universitetsloven *og* for at sikre det fornødne grundlag for forskernes og forskningens integritet.³⁷

---

35. Lovbkg. nr. 778 af 7. august 2019, § 2, stk. 2, som affattet ved ændringslov nr. 634 af 14. juni 2011, hvor *den enkeltes* forskningsfrihed blev skrevet ind.

36. I *lobemærkningerne* til denne lov forekommer ordet forskningsfrihed kun i forbindelse med et citat fra forordet til den danske kodeks (jf. FT 2016-17, Tillæg A, L 117, Almindelige bemærkninger, afs. 3.3.3), hvori det med henvisning til principperne om ærlighed, gennemsigtighed og pålidelighed hedder, at “manglende overholdelse af disse grundlæggende principper udfordrer forskningens integritet i en sådan grad, at forskningsfriheden bliver truet”. I realiteten er der dog snarere tale om omvendt kausalitet, hvor manglende forskningsfrihed vil true forskningens troværdighed.

37. Til eksempel har man på Aarhus Universitet i 2019 – på grundlag af et lokalt politikpapir og regelsæt om forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis – udvidet det lokale praksisudvalgs kompetenceområde til også at omfatte sager om pres på forskningsfriheden. Udvalgets officielle navn er herefter ændret til “Udvalget for Ansvarlig Forskningspraksis og Forskningsfrihed”.

6. Studenterafhandlinger og -opgavebesvarelser

Uredelighedsloven omhandler som nævnt forskning udført af *forskere*, herunder først og fremmest videnskabeligt uddannet personale ansat ved et universitet eller en anden forskningsinstitution, jf. ovenfor i note 6. Forhold vedrørende *bachelor- og kandidatstuderende* er derimod ikke omfattet.³⁸

I en eksamenssituation vil bachelor- og kandidatstuderende dog skulle leve op til nogle *lignende* regler og standarder, hvis de ikke vil risikere en anklage for *eksamenssnyd*, hvilket afhængigt af grovheden kan føre til annullation af den pågældende eksamen eller i de groveste tilfælde sågar relegation fra universitetet. Det gælder både forfalskning og manipulation af empiriske data, hvor indsamling af sådanne indgår i en studenterafhandling eller anden form for prøve, og det gælder såvel plagiering som selvplagiering, hvor en studerende – uoplyst – bruger andres tekster, ideer m.v. *eller* genbruger tekster og lignende, som han eller hun *selv* tidligere har skrevet og f.eks. benyttet i en anden studenterafhandling eller i forbindelse med en anden eksamen uden at oplyse om dette. De enkelte undervisningsinstitutioner har egne regler herom, som er udstedt i henhold til universitetsloven og tilhørende bekendtgørelser.

Hvor fejlagtig brug af data, mangelfulde kildehenvisninger mv. i en studenterafhandling eller en opgavebesvarelse ikke kan karakteriseres som snyd, vil det under alle omstændigheder være udtryk for udygtighed, hvilket i så fald (blot) vil blive straffet med en dårligere karakter.

---

38. Heller ikke selv om de studerende måtte skrive artikler, der efter en kvalificeret fagfællebedømmelse (*peer review*) bliver godkendt til optagelse i et videnskabeligt tidsskrift.